

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

AFRIKAANS HUISTAAL V2

NOVEMBER 2011

MEMORANDUM

PUNTE: 80

Hierdie memorandum bestaan uit 28 bladsye.

NASIENRIGLYNE/MEMORANDUM VAN PUNTTOEKENNING

- As 'n kandidaat meer as die verlangde getal vrae gedoen het, word net die eerste antwoord/respons nagesien. (Die kandidate mag nie die opstelvraag en die kontekstuele vraag oor dieselfde genre beantwoord nie.)
- As 'n kandidaat in Afdeling A al vier vrae oor die gesiene gedigte gedoen het, word die eerste twee gedigte nagesien.
- As 'n kandidaat in Afdeling B en C twee kontekstuele vrae of twee opstelvrae gedoen het, word die eerste vraag nagesien en die tweede vraag word geïgnoreer.
- As 'n kandidaat al vier die vrae in Afdeling B en C beantwoord het, word die eerste vraag in elke afdeling nagesien mits een kontekstuele vraag en een opstelvraag beantwoord is.
- As 'n kandidaat twee antwoorde gee en die eerste antwoord is verkeerd, maar die tweede antwoord is reg, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer.
- As antwoorde verkeerd genommer is, word die antwoorde volgens die memorandum nagesien.
- As 'n spelfout die betekenis van die antwoord beïnvloed, word dit verkeerd gemerk. As die spelling nie die betekenis van die antwoord beïnvloed nie, word dit as korrek beskou.
- Opstelvraag: As die opstel korter as die verlangde lengte is, word die kandidaat nie geïgnoreer nie omdat hy/sy hom/haarself geïgnoreer het.
- As die opstel te lank is, laat 'n oorskryding van 'n maksimum van 50 woorde (disjunkte ortografie) toe en ignoreer die res van die opstel.
- Kontekstuele vrae: As 'n kandidaat nie aanhalingstekens gebruik waar 'n vraag dit vereis nie, word hy/sy nie geïgnoreer nie.
- Opstelvrae:
 - Indien 'n kandidaat geen relevante feite of hoofgedagtes by die opstelvraag bespreek het nie, kry die kandidaat 0 vir INHOUD en die laagste kategorie vir TAAL.
 - Indien 'n kandidaat die verhaal van die roman/drama in die opstelvraag vertel, word die antwoord nagesien. Die kandidaat gaan homself geïgnoreer met INHOUD en hy word met een kategorie vir TAAL geïgnoreer.
 - Indien die kandidaat 'n duidelike inleiding en slot in sy antwoord aanbied, word die TAAL op kategorie 5 en hoër geïgnoreer.
 - Indien die kandidaat slegs 'n inleiding of 'n slot aanbied, word die TAAL op kategorie 4 geïgnoreer terwyl die kandidaat wat geen inleiding en geen slot aanbied nie, se TAAL op kategorie 3 geïgnoreer word.
 - Die punte word in die ANTWOORDEBOEK vir INHOUD sowel as vir TAAL aangedui.
 - Indien die kandidaat nie die kapstukke in die opstelvraag chronologies beantwoord nie, word al die feite nagesien. Die kandidaat word wel by die kategorie TAAL geïgnoreer.
 - Indien die kandidaat opskrifte by die opstelvrae aanbied, word die kandidaat geïgnoreer met een kategorie vir TAAL.

AFDELING A: GEDIGTE**VRAAG 1: OPSTELVRAAG *Sonsverduistering* – PJ Philander**

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte **RUBRIEK** vir die assessering van die **OPSTELVRAAG** vir **GEDIGTE** geassesseer.

Die inhoud word aan die hand van die volgende kategorieë op die rubriek beoordeel:

Inhoud

Kode 7	7 gemotiveerde feite
Kode 6	6 gemotiveerde feite
Kode 5	5 gemotiveerde feite
Kode 4	4 gemotiveerde feite
Kode 3	3 gemotiveerde feite
Kode 2	2 gemotiveerde feite
Kode 1	1 gemotiveerde feit

Taal en styl:

Beoordeel volgens die rubriek.

Inleidingsparagraaf

Die kandidate kan enige gepaste inleidingsparagraaf aanbied, bv.

- In hierdie gedig probeer die digter vir die leser iets sê oor 'n mens se voorbereiding en sy versuim aan voorbereiding vir die Hiernamaals.
- Die digter maak van 'n sonnet gebruik om hierdie boodskap by die leser uit te bring.
- In die oktaaf word 'n sonsverduistering oor die land beskryf terwyl hierdie beeld in die sestet op die mens se voorbereiding vir die naderende oordeelsdag toegepas word.

Die uiterlike bou van die gedig (2 feite)

- Die gedig bestaan uit 14 versreëls/Italiaanse sonnet.
- Die rymskema is abba, cddc/omarmde rym (slegs by die oktaaf), efg, efg.
- (Op grond van die rymskema) kan die gedig in twee kwatryne en twee tersines verdeel word.
- Die gedig verdeel in 'n oktaaf en sestet.
- Die versmaat is 'n vyfvoetige jambiese versmaat.

Die verskil in reaksie van die diere en die mens (2 gemotiveerde feite)

- Die diere se instink/voorgevoel laat hulle dadelik huiswaarts keer/na veiligheid beweeg. ⇒ Die mens is gewoon aan hierdie duisternis daarom gaan hy soos normaal voort./Die mens is onderdanig aan die sonde en keer nie na God nie.
- Die donkies kies oorhaastig die kortste pad stalle toe en die skape keer terug kraal toe./Die diere skrik sodat hulle dadelik huis toe gaan. ⇒ Die mens skrik nie vir hierdie bedreiging nie en reageer nie dadelik nie/reageer glad nie/keer nie Huiswaarts nie.
- Die diere reageer instinkief. ⇒ Die sonsverduistering betrap die mens onverhoeds, want hy het nie 'n voorgevoel nie.

Die ironie wat afgelei kan word (1 gemotiveerde feit)

Skape of donkies (diere) beskik nie oor menslike insigte nie, maar nogtans lei 'n voorgevoel hulle na veiligheid./

Die mens wat verstand het en wat veronderstel is om op instink/voorgevoel te reageer, berei hom nie voor vir die veiligheid (van die Hiernamaals) nie./

Wanneer die skaduwee van sonde oor die mens toesak sodat dit God van die mens verberg, het die mens met sy hoër intelligensie nie eers insig om te besef hy moet terugkeer tot Christus nie./

Die dom dier/donkie weet om na die huis terug te keer terwyl die (slimmer) mens dit nie weet nie.

(Albei aspekte van die ironie moet vir EEN punt genoem word.)

Die oorheersende stemming (2 gemotiveerde feite)

- Woorde soos “skadu”, “skemerte”, “verduister”, “duisternis”, “swart”, “vaal”, “koue” en “dreigend” ondersteun hierdie stemming.
- Die lang vokale in woorde soos “langsamerhand”, “vreemde skemerte”, “oorhaastig stalwaarts” en “vaal streep” dra by tot die genoemde atmosfeer.
- Inversie (“dreigend swart”) dui op die oorheersende stemming/neerdrukkende stemming

- “koue vreemde skemerte” dui op die stemming.
- Die alliterasie in reël 3 (d- en t-) dui op die stemming.

Slot

Die kandidaat moet met 'n gepaste paragraaf eindig, bv.

- Die spreker wil dus aandui dat, soos met 'n sonsverduistering, daar ook 'n skaduwee oor die mensdom hang wat verhoed dat hy nie die lig van God kan raaksien nie.

[10]**OF**

VRAAG 2: KONTEKSTUELE VRAAG Die huis luister – Daniel Hugo					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
2.1	"verwyt"/"skoor (soek)"/"goor (hede)"/"nooit tevrede"/ "(aanhou) kibbel"/"roesemoes" ✓	1	2	4.2	2
2.2	Die huis se fundamente kraak/pleisterwerk bars./ rame roes./ Die plafonne raak voos/verval/val uit mekaar. ✓ <i>Aanvaar 'n verduideliking wat op verval dui.</i>	1	2	4.2	3
2.3	Die woord "julle"/"luister" dui op die direkte aanspreek van die huisbewoners. ✓	1	2	4.2	1
2.4	A/die huis gewoon is aan negatiewe reaksies tussen gesinslede./ B/die goor hede uiteindelik tot die aftakeling van die mens in die algemeen lei./ C/ouers en kinders saam verantwoordelik is vir dit wat in die verlede gebeur het./ D/die gesin die huis nie in stand hou nie. ✓ <i>Een punt word aan elke kandidaat toegeken.</i>	1	2	4.2	3
2.5	Die herhaling van die klanke dui daarop dat die rusies voortdurend plaasvind/hef die verweer en agteruitgang uit. Die harde klanke/r-klanke/h-alliterasie/kr-alliterasie/r-alliterasie/ v-alliterasie ondersteun/hef die rusies/konflik/onmin uit. ✓	1	2	4.2	3
2.6	Hierdie gedig het nie 'n vaste rymskema nie (abacb cdbcb dcee)./Dit het nie 'n rymende eindkoeplet nie./ Die strofobou (oktaaf en sestet) voldoen nie aan die vereistes nie./bestaan nie uit drie kwatryne en rymende koeplet nie. ✓✓ <i>'n Omskrywing kan aanvaar word.</i>	2	2	4.2	1
2.7	Personifikasie ✓	1	2	4.2	3
2.8	<i>Kandidate gee hier hulle eie mening of hulle saamstem al dan nie. Die kandidaat mag ook Nee as antwoord aanbied indien die motivering geldig is.</i> Ja Gesinne word uitmekaar geskeur deur die mense wat die gesin moet bymekaar hou/nie meer veilig binne gesinsverband gekoester en waardeer word nie./ Gesinslede luister nie na mekaar nie/hoor nie mekaar se geskree om hulp nie/se negatiewe woorde het dikwels 'n slegte invloed op gesinsverhoudinge.				

OF

	Nee. In my huisgesin behandel ons mekaar met respek. ✓✓ <i>Die punte, 2, word slegs vir die een motivering toegeken.</i>	2	2	2.2 4.2	4
		[10]			

OF

VRAAG 3: KONTEKSTUELE VRAAG Finis – Lina Spies					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
3.1	Ek-spreker/ 'n Onbekende spreker/ Die persoon wat in sy/haar liefde verlaat is./ 'n Vrou/'n Man ✓	1	2	4.2	1
3.2	"... geskryf op varkensblaar ... "/ "... was 'n bietjie dof... " ✓	1	2	4.2	2
3.3	Die spreker beklemtoon die interteks/aanhaling uit 'n kinderrympie. ✓ <i>Die kandidaat moet spesifiseer wat beklemtoon word.</i>	1	2	4.2	1
3.4	"... en ek ten spyte van die reën kon lag"✓	1	2	4.2	1
3.5	B/onthou✓	1	2	4.2	3
3.6	Die ander party het haar op 'n onaangename manier verras deur die verhouding te verbreek./ In 'n tyd toe die spreker gelukkig/verlief was, het die ander party haar vir die gek gehou deur voor te gee dat hy/sy vir die spreker omgee./ Hy/sy het verwag dat dit Aprilmaand gaan wees (met sonskyn en geluk), maar toe bring hy/sy vir haar/hom hartseer./ April is die maand waarin mense tradisioneel vir die gek gehou word. Sy/haar geliefde het haar/hom vir die gek gehou daarom het hy/sy die verhouding verbreek./ Mense word gewoonlik aan die begin van April op 'n onaangename manier verras/uitgevang sonder om seer te kry terwyl die spreker seergekry het. ✓✓ <i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word,(dus 2 of 0).</i>	2	2	4.2	3
3.7	Haar herinneringe duur voort./ Dit laat die suggestie dat die spreker se onthou van hierdie slegte ervaring steeds voortgaan al het sy haar daarmee versoen./ Dit kan daarop dui dat die spreker verkies om selfs na die verbreking van die verhouding die mooi/goeie te onthou./ As 'n verhouding skipbreuk ly, beteken dit nie die goeie en mooi moet vergeet word nie.✓	1	2	4.2	3
3.8	Ja, want die (gebroke) rympatroon ondersteun die tema van 'n verbreekte verhouding./ Die (gebroke) rympatroon sluit aan by die spreker se verwarde gedagtes na die beëindiging van die verhouding./ 'n Gedig sonder enige rym/blanke vers ondersteun die tema dat daar geen verhouding is nie.✓✓	2	2	4.2	4
		[10]			

OF

VRAAG 4: KONTEKSTUELE VRAAG Een sprong vir ... – Joan Hambidge					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
4.1	Die eerste maanlanding/mens op die maan. ✓	1	2	4.2	1
4.2	'n Verhouding wat <u>verbreek</u> is. ✓	1	2	4.2	3
4.3	"Neil Armstrong"/ "lugdrukvyre (atmosfeer)"/ "kraters"/ "(klein sil'wrig) planeet"/ "plant 'n vlaggie" ✓	1	2	4.2	1
4.4	"poësie" ✓	1	2	4.2	2
4.5	B/spreker se beweging deur die atmosfeer visueel te ondersteun. ✓	1	2	4.2	3
4.6	Die versreëls word al langer na die middel van die gedig en dan weer korter na die einde. Dit ondersteun die spreker se beweging van en na die maan/stel dit visueel voor./ Die langste versreël is waar die gedig se klimaks voorkom./ Strofes 2 en 3 se versreëls loop progressief van kort na lank en weer van lank na kort. Dit skep die vorm van 'n ruimtetuig se romp. ✓✓	2	2	4.2	3
4.7	kwatryn ✓	1	2	4.2	1
4.8	Kandidate gee hier hul eie menings en die motivering aangaande die mites/stories van die liefde waarin hulle nie meer glo nie. ✓✓	2	2	2.2	5
		[10]			

EN

Beantwoord VRAAG 5 OF VRAAG 6.

VRAAG 5: OPSTELVRAAG die skepping van die vrou – Vincent Oliphant	
<p>Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR GEDIGTE nagesien.</p> <p>Die inhoud word aan die hand van die volgende kategorieë op die rubriek beoordeel:</p> <p>Inhoud:</p> <p>Kode 7 7 gemotiveerde feite Kode 6 6 gemotiveerde feite Kode 5 5 gemotiveerde feite Kode 4 4 gemotiveerde feite Kode 3 3 gemotiveerde feite Kode 2 2 gemotiveerde feite Kode 1 1 gemotiveerde feit</p> <p>Taal en styl: Beoordeel volgens die rubriek.</p>	

Inleidingsparagraaf

Die kandidate kan enige gepaste inleidingsparagraaf aanbied, bv.

- Die stylfigure en die strofobou ondersteun die skeppingsproses van die vrou.

Benoeming van die stylfigure (2 feite)

- Die herhaling (polisindeton/anafoor) van "en dit was"/"en"/reëls 9–10
- Die retoriese vraag
- Inversie van reël 1
- Klimaks in die derde strofe

Bespreek die funksie van die stylfigure. (2 gemotiveerde feite)

- Die herhaling van "en dit was", is om te beklemtoon hoe goed die skepping van die vrou was.
- Die herhaling van "en"/polisindeton/anafoor verbind die laaste versreël met die titel.
- Die retoriese vraag betrek die leser dadelik by die gedig.
- Die inversie beklemtoon dat die man alleen is.
- Die klimaks in die derde strofe dui daarop dat die skepping van die vrou 'n meesterstuk was.

Bespreek die wyse waarop strofobou en halfrym die man se alleenheid beklemtoon. (2 gemotiveerde feite)

- Die spreker begin met 'n eenreëlige strofe om die alleenheid van die man uit te lig.
- Die a-assonansie laat die leser die alleenheid van die man (ouditief) ervaar/laat die fokus op die man val/hef belangrike woorde wat op alleenheid dui, uit.
- Die eindplasing van die woord *alleen* hef die man se alleenheid uit.

Beoordeel die geslaagdheid van die bou van die gedig. (1 gemotiveerde feit)

Die bou van die gedig is geslaagd, want die skeppingsproses word visueel voorgestel:

- Die korter versreëls in strofe 2 dui duidelik dat die vrou uit iets kleins soos 'n rib saamgestel is.
- Dit is baie duidelik dat dit 'n proses was om die vrou te skep/dit het nie baie vinnig gegaan nie, daarom is die reëls in die derde strofe langer.
- Die gebruik van die laaste tersine dui aan dat daar aan die einde van die skeppingsproses nou drie karakters is.
- Die titel wat met reël 10 verband hou, rond die gedig tot 'n eenheid af.
- Die drie tersines in die gedig dien as 'n bindmiddel.

Slot

Die kandidaat moet met 'n gepaste paragraaf eindig, bv.

- Hierdie gedig is 'n baie mooi gedig waarin die skepping van die vrou beskryf word.

[10]**OF**

VRAAG 6: KONTEKSTUELE VRAAG die skepping van die vrou – Vincent Oliphant					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
6.1	Deur die retoriese vraag/ Deur 'n vraag te vra./ Deur die uitsteltegniek (aangesien die vrou eers in die slotstrofe ter sprake kom). ✓	1	2	4.2	1
6.2	Deur assonansie/halfrym/ Die eenreëlige strofe/ Die eindplasing van die woord <i>alleen</i> . ✓✓ <i>Enige twee antwoorde</i>	2	2	4.2	3
6.3	tersine/terset ✓	1	2	4.2	1
6.4	Dit dui op God se almag/eienaam/ Om aan te dui hoe verhewe God is/dat Hy die enigste Skepper is./ Dit dui die spreker se respek vir God aan. ✓	1	2	4.2	4
6.5	"stip"/"betrag"✓	1	2	4.2	3

6.6	Dit dui op die haas waarmee God die vrou geskep het/opgewondenheid waarmee God die vrou geskep het/aanhoudendheid waarmee die skeppingsproses gepaardgegaan het./Dit verdoesel die eindrym./Versnel die leestempo./Skep eenheid en binding./vloeiendheid. ✓	1	2	4.2	3
6.7	B/verhewe ✓	1	2	4.2	4
6.8	"tower"/"grootse" ✓	1	2	4.2	1
6.9	herhaling/repetisie/polisindeton ✓	1	2	4.2	1
		[10]			
TOTAAL AFDELING A: 30					

EN**AFDELING B: ROMAN**

Beantwoord EEN vraag.

VRAAG 7: OPSTELVRAAG DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – Eleanor Baker

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA geassesseer. Naas die inhoud (15 punte) moet die aanbieding (taal en styl) ook volgens die rubriek geassesseer word (10 punte).

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Geen opskrifte in die opstel nie, indien wel, penaliseer met een kategorie by taal en styl.

Inleidingsparagraaf

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste inleidingsparagraaf, bv.

- Iris se milieu het 'n besliste invloed op die keuses wat sy maak.

Identifiseer die milieu/omstandighede waarin Iris haar bevind. (2 feite)

- Die roman speel in 'n anonieme stad in Suid-Afrika af.
- Die roman speel in die tagtigerjare af/tydens die apartheidjare af.
- Die grootste deel van die roman speel in Iris se ouerhuis af/in dr. Anders se spreekkamer af/in Peter se woonstel af.
- Iris groei op in 'n huis met sterk vroue.
- Sy groei op in 'n liberale huishouding.
- Die verhaal speel ook in Frankryk, New York en Vermont af.
- Hierdie milieu dien as agtergrond vir die gebeure.
- Iris voel sedert haar geboorte dat niemand na haar luister nie.
- Iris as laatlam (6 jaar na die geboorte van die ander susters) het haarself as 'n alleenloper beskou wat op oorskietkos geleef het.
- In haar gesin is Iris as 'n aardigheid beskou.
- Iris voel in hierdie milieu dat niemand na haar luister nie en hierdie gevoel beïnvloed Iris se keuses wat sy uitoefen.
- Teen die agtergrond waarin Iris grootword, word sy aangesê om stil te bly.
- Iris skep 'n fantasiewêreld waar sy 'n stem het.
- In Iris se omstandighede maak die Engel deel van haar lewe uit/die magies-realistiese deel van haar lewe uit.
- In Iris se gesin voel sy dat alles wat sy doen, reeds deur haar susters gedoen is.
- Sy beleef dus 'n bestaanskrisis/eksistensiële krisis.

Bespreek enige vier keuses wat Iris in hierdie milieu uitoefen. (4 gemotiveerde feite) Elke keuse moet bespreek word en nie net genoem word nie.

- Iris besluit om na voltooiing van haar universiteitstudie by dr. Anders as sy assistent te gaan werk, aangesien sy naam haar amuseer./sy nie 'n werk wil hê wat haar gedagtes in beslag neem nie.
- Iris oefen die keuse uit om met Peter seks te hê met hul eerste ontmoeting, omdat sy hunker na 'n romantiese verhouding.
- Iris se besluit om vir Peter in Amerika te gaan kuier, het 'n ingrypende invloed op haar toekoms.
- Sy aanvaar nie die modelwerk nie/omdat sy uiteindelik met met Peter trou.
- Iris kies om die Engel in haar lewe te hê aangesien sy iemand nodig gehad het om na haar te luister/raadgewer te wees/haar te help om besluite te neem/verantwoordelikheid te aanvaar vir die keuses wat sy uitoefen.
- Iris kies om in 'n fantasiewêreld te leef om haar lewe op te kikker.
- In New York ontmoet Iris vir Joe wat van haar 'n model wil maak, maar aangesien Peter daarteen gekant is, besluit Iris om nie die modelkontrak te aanvaar nie en gaan saam met hom na Vermont toe.
- Iris en Peter besluit om te trou en sy en Peter leef rustig voort.
- Iris neem die besluit om van haar fantasiekarakters (behalwe die Engel) ontslae te raak.
- Iris kies om deur die eksistensiële krisisperiode te gaan/vormloos aan te trek omdat sy 'n soeke het na wie sy is/wat haar blomoomblik is en sy nie soos die huisgesinlede wil wees nie.
- Haar behepthed met haar naam se betekenis is verantwoordelik vir die keuses wat sy uitoefen, bv. die modelkontrak wat moontlik haar blomgeleentheid is.

Kontrasteer die keuses wat Elsa, Kara en Ma uitoefen met dié van Iris. (6 gemotiveerde feite) Die kandidaat moet minstens een kontras by elkeen van hierdie drie karakters noem.

Elsa se keuses in kontras met dié van Iris

- Elsa maak die keuse om met Hannes te trou. ⇒ Iris wil aanvanklik nie met Peter trou nie/maar slegs met Peter seks hê.
- Elsa kies onderwys as beroep. ⇒ Iris kies 'n beroep waar sy vrye tyd het om te fantaseer./Iris werk by die tandarts.
- Hulle beroepskeuses bewys dat Elsa beroepsgerig is. ⇒ Iris verkies om te fantaseer.
- Elsa besluit om kinders te hê. ⇒ Iris beskou dit as behepthed met babas en dat sy (wat nie kinders het nie) normaal is.
- Elsa voel dat 'n vrou nie agter 'n man moet aangaan nie. ⇒ Iris gaan agter Peter na Amerika toe.
- Elsa kies om haar eie troue te reël. ⇒ Iris laat toe dat ander mense haar troue vir haar reël.
- Elsa beskou Iris se fantasieë as drogbeelde. ⇒ Iris glo haar fantasieë.

Kara se keuses in kontras met dié van Iris

- Kara het 'n verhouding met 'n Fransman/buitelander/bruinman. ⇒ Iris het 'n verhouding met 'n Suid-Afrikaner/Afrikaanssprekende/witman.
- Kara besluit om stil-stil te trou sonder dat die familie daarby betrokke is. ⇒ Die ma's neem Iris en Peter se troue oor en organiseer dit.
- Kara besluit om kinders te hê. ⇒ Iris beskou dit as behepthed met babas en dat sy (wat nie kinders het nie) normaal is.
- Kara besluit om na haar troue in Frankryk aan te bly. ⇒ Iris bly in Suid-Afrika.

Ma se keuses in kontras met dié van Iris

- Ma weier om saam met haar man na die plaas te verhuis. ⇒ Iris droom om orals saam met Peter te gaan.
- Iris se ma raak betrokke by 'n groep (Die Spieël) wat aan reïnkarnasie glo. ⇒ Iris raak van haar fantasiewêreld (behalwe die Engel) ontslae.

Beoordeel die keuses wat Iris uitoefen. (3 gemotiveerde feite)

Die kandidaat gee hier sy eie gemotiveerde mening waarom enige van Iris se keuses goed of sleg was. Die volgende dien slegs as voorbeelde:

- Iris se keuse om met Peter seks te hê (sonder dat hulle in 'n verhouding is of mekaar goed ken), is gevaarlik/onverantwoordelik in die huidige tyd van geslagsiektes en Vigs.
- Iris wat die keuse uitoefen om met Peter seks te hê (sonder dat hulle in 'n verhouding is of mekaar goed ken), is soos wat sommige tieners deesdae optree.
- Iris se besluit om by dr. Anders/die tandarts te gaan werk, is 'n goeie besluit. 'n Mens moet eerder 'n beroep volg waarin jy gelukkig is.

- Iris se besluit om by dr. Anders/die tandarts te gaan werk, is nie 'n goeie besluit nie. Dit is 'n vermorsing van tyd en geld om verkeerde beroepskeuses te maak.
- Iris se besluit om nie die modelkontrak te aanvaar nie, is 'n goeie besluit, aangesien sy en Peter in Suid-Afrika gaan woon.
- Iris se besluit om nie die modelkontrak te aanvaar nie is nie 'n goeie besluit nie, aangesien dit haar van 'n gulde blomgeleentheid ontnem het.
- Iris se besluit om met Peter te trou is goed, want dit het haar insig gegee t.o.v. haar blomtyd/ het haar rustig gemaak.
- Die besluit om van die fantasiekaraktters (behalwe die Engel) ontslae te raak, is 'n goeie besluit, aangesien 'n mens een of ander tyd groot moet word/die wêreld in die oë moet kyk sonder om agter fantasieë te skuil.
- Die besluit om van die fantasiekaraktters (behalwe die Engel) ontslae te raak, is nie 'n goeie besluit nie, aangesien mense tog fantaseer.

Slot

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste slotparagraaf, bv.

- Uit bogenoemde kan 'n mens aflei dat jou milieu 'n definitiewe invloed op jou keuses het.

[25]**OF**

VRAAG 8: KONTEKSTUELE VRAAG DIE KWART-VOOR-SEWE-LELIE – Eleanor Baker					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
8.1.1	Ek-verteller/ Eerstpersoonsverteller ✓	1	2	4.2	1
8.1.2	Die verteller/Iris se eie ervaring dat niemand vir haar luister nie, word aan die leser oorgedra./ Dit is 'n subjektiewe beskrywing van die karakter se eie ervaring./ Die leser kan makliker identifiseer met die hoofkarakter se emosies en belewenisse./ Dit is geloofwaardiger aangesien die verteller by al die gebeure/intriges betrokke is./ Dit is 'n goeie keuse aangesien hierdie roman pertinent op Iris se gevoels- en verbeeldingswêreld fokus. ✓	1	2	4.2	3
8.2	Waar ✓ "Pa was nie by nie." ✓ <i>Indien die kandidaat ONWAAR as antwoord aangebied het, maar die motivering korrek is, verdien die kandidaat geen punte nie.</i>	2	2	4.2	3
8.3	Die karakters (die dokter en haar ma) het nie haar skree gehoor nie./ Met haar eerste skree, het haar ma reeds geslaap./ Die dokter was reeds in die gang toe Iris haar eerste skree gee./ Die kraamsuster was haastig op pad na die volgende bevalling./ Die pa was by die werk ("hy was nie by nie"). ✓	1	2	4.2	4
8.4	Iris was nes die blom, die iris, perserig by geboorte./ Haar arms en bene het oor die verpleegster se hande geflap. ✓	1	2	4.2	1

8.5	Iris vertel haar ma van haar naam se betekenis terwyl haar ma voortgaan met kosmaak en nie daarop reageer nie. Iris wou hê haar ma moet haar verbied om met Riekie uit te gaan, maar haar ma verstaan nie wat sy eintlik vra nie./ Iris se ma het nie met aandag na haar geluister toe sy vertel van die katjie wat soos 'n tiertjie lyk nie./toe Iris haar been gebreek het nie. ✓✓ <i>Gee EEN punt per feit.</i>	2	2	4.2	1
8.6.1	C/beskou die lewe as 'n goed gemerkte padkaart; wie dit kan lees, kan dit volg. ✓	1	2	4.2	3
8.6.2	A/is verstrooid tog is sy 'n goeie waarnemer. ✓	1	2	4.2	3
8.6.3	D/beleef 'n nonstadium en soek ontvlugting in Middeleeuse kuns. ✓	1	2	4.2	3
8.6.4	B/sal self haar blomtyd reël en beplan. ✓	1	2	4.2	3
8.7	C/Vermont ✓	1	2	4.2	1
8.8	Betty word negatief beïnvloed/raak depressief./Sy voel dat die lewe geen sin het nie./ Sy impliseer dat sy selfmoord wil pleeg/voel afgeskeep en probeer aandag kry. ✓	1	2	4.2	4
8.9	"Niemand het nog ooit regtig na my geluister nie." ✓ <i>Reël 1/r. 1 is nie korrek nie.</i>	1	2	4.2	3
8.10	Ja. Peter het nie laat weet dat hy nie betyds by die hotel gaan wees nie./ Hulle kommunikeer baie gebrekkig deur middel van poskaarte./Op grond van poskaarte word baie belangrike besluite geneem (bv. Iris gaan vir Peter in Amerika kuier)./Peter het nie na Iris geluister toe haar been gebreek is nie. OF Nee. Hy het die hotelverblyf self bespreek. ✓✓ <i>Ja/Nee kry nie punte nie, slegs die motivering, dus 2 of 0. Oorweeg ook ander korrekte voorbeelde wat in die roman voorkom soos wat dit op Iris en Peter van toepassing is (m.b.t. gebrekkige kommunikasie).</i>	2	2	4.2	4
8.11.1	Junior/Brian se seun/Denise/Brian se kinders ✓	1	2	4.2	1
8.11.2	Bettie is nie hulle ma nie./ Brian se kinders/Junior en Denise hou nie van Bettie nie./ Bettie sukkel om met die kinders oor die weg te kom. ✓	1	2	4.2.	1
8.12	Die Engel het Iris wakker gemaak en na Bettie in die badkamer gestuur. ✓	1	2	4.2	3

8.13	Hulle het gevrees vir Bettie se lewe omdat hulle verkeerdelik gedink het dat sy gif gedrink het terwyl sy haar net ooreet het./ Die gebruik van die woord <i>krisis</i> is ironies, want dit is nie werklik 'n krisis nie./ Die werklike krisis was nie Bettie nie, maar lê nog voor in die breek van Iris se enkel. ✓✓ <i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word.</i>	2	2	4.2	3
8.14	die kalkoen te ryk was./ sy nie die kalkoen se vet afgesny het nie./ sy te veel geëet het. ✓ <i>"gedrink/te veel gedrink" is nie korrek nie</i>	1	2	4.2	1
8.15	Iris het nie geweet wat sy omtrent Peter en Frederik moet doen nie./ Iris was onseker of sy met Peter moet trou./ Iris het gewonder wat haar toekoms vir haar inhou. ✓	1	2	4.2	3
8.16	Iris beseft dat elke dag haar blomgeleentheid is, sy is nou geduldig./ Iris se lewe bestaan uit onsamehangende flardes./ Iris moet haar eie toekoms droom (m.a.w. leef). Die lewe is nie 'n storieboek nie./ Sy beseft dat 'n naam net 'n naam is en nie jou lewe bepaal nie. ✓	1	2	4.2	1
		[25]			

OF

VRAAG 9: OPSTELVRAAG MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – Pieter Pieterse

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE ASSESSERING VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA geassesseer.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.
- Geen opskrifte in die opstel nie, indien wel, penaliseer met een kategorie by taal en styl.

Inleidingsparagraaf

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste inleidingsparagraaf, bv.

- Baas se milieu het 'n besliste invloed op die keuses wat hy maak.

Identifiseer die milieu/omstandighede waarin Baas hom bevind. (2 feite)

- Baas bevind hom in Barotseland/Afrika/weste van Zambië/op die wal van die Zambezi-rivier/ tussen die mense van die Lozi-stam/op Manaka/n sendingstasie/op Sable Ranch/in Suid-Rhodesië.
- Sy omstandighede op Manaka was haglik/onherbergsaam/afgesonderd/Christenskap-wroeging.
- Hy het geen geld gehad nie/bevind hom in 'n gemeenskap waar armoede heers.
- Hy is in 'n malaria-gebied.
- Hy is alleen/sonder familie/n alleenloper.
- Hy worstel met die moord van sy ouers.
- Hy wil die droom van sy oupagrootjie waar maak.
- Die tydperk is min of meer 1992–1994.
- Baas bevind hom in 'n ruimte waar sendelinge/Westerse manier van doen sowel as toordokters/ tradisionele Afrika-stamgebruike/invloed van die Khuta voorkom.
- Baas se voorgeskiedenis beïnvloed sy volwasse lewe.

Bespreek enige vier keuses wat Baas in hierdie milieu uitoefen. (4 gemotiveerde feite) Elke keuse moet bespreek word en nie net genoem word nie.

- Baas besluit of hy as bootsman op die Zambezi Joy gaan werk. Hy wys dit later van die hand, omdat hy sy oupagrootjie se droom wil verwesenlik.
- Baas besluit of hy Manuel se dogtertjie van malariapille gaan voorsien. Hy help haar t.s.v. die feit dat hy nie betrokke wil raak nie en op die ou end het hy nie pille vir homself nie.
- Baas gee sy laaste malariapille vir Grace wat meebring dat hy niks het om homself mee te behandel nie.
- Baas besluit of hy sy eie (pont-)boot gaan bou en of hy eerder die Zambezi Joy gaan koop en omskep. Hy koop die Zambezi Joy, aangesien hy nie die geld het om sy eie boot te bou nie.
- Baas maak die keuse om die mense van Manaka te help al dan nie. As gevolg van die moord op sy ouers en sy ideaal om 'n boot op die Zambezi te kry, besluit hy om nie betrokke te raak nie. Hy help die mense tog deur medisyne en kos te gee.
- Baas kies om die mense van Manaka te respekteer ondanks die feit dat sy ouers deur vryheidsvegters vermoor is.
- Baas maak aanvanklik die keuse om nie betrokke te raak by die gemeenskap nie, omdat hy sy eie ding wil doen/daar nie plek vir ander in sy lewe is nie.
- Baas moet besluit of hy die sendelinge op Manaka gaan aanvaar. Aanvanklik wil hy hulle nie daar hê nie, omdat hy voel hulle dring sy ruimte binne/omdat hy self met godsdiens worstel.
- Baas moet besluit of hy die sendelinge op Manaka gaan aanvaar. Aanvanklik wil hy hulle nie daar hê nie, omdat hy 'n alleenloper is/ Griesel so 'n hovaardige/ meerderwaardige houding het.
- Hy besluit aanvanklik om nie die Khuta te gaan spreek wanneer hulle hom roep nie. Dit lei daartoe dat hulle hom dagvaar./Grace oortuig hom om te gaan.
- Baas moet besluit of hy sy saak voor die Khuta gaan stel. Hy voel egter dat hulle hom net vir eie gewin wil gebruik./Dit lei daartoe dat Baas dit oorweeg om te vertrek.
- Baas moet besluit of hy gaan vertrek en gevolglik sy droom laat vaar. Grace herinner hom aan die weddenskap met sy oupagrootjie./Baas besluit om te bly.
- Baas word voor die keuse gestel om saam met Riekert by diamantsmokkelary betrokke te raak. Hy stel egter nie belang nie, omdat hy iemand is wat die regte pad loop.
- Riekert kom ook met 'n aanbod om Baas se boot te koop. Baas stel nie belang nie, want hy het reeds weer begin werk aan die boot en die moontlikheid om sy droom te verwesenlik lyk beter.
- Baas moet 'n antwoord kry op sy vraag: Wat maak van jou 'n Christen? Tydens sy gesprekke met Ouma Essie en Grace kry hy hierop 'n antwoord en besef dat hy Manaka toe gestuur is met 'n doel.
- Baas kies om medemenslik op te tree en vir Morena te skiet.
- Baas kies om nie aan die nagmaal deel te neem nie/hande vas te hou tydens gebed nie aangesien hy nog worstel met sy eie geloof.
- Baas maak die keuse om Whitey wel van die familieverwantskap te vertel, sodat hy ook die waarheid oor die oupagrootjie en die familieverwantskap kan ken.
- Baas verkies om die houtbankies self te herstel, want hy wil sy oupagrootjie se droom herstel.
- Baas wys Nanna se toenadering van die hand, want sy was 'n getroude vrou/op grond van sy morele oortuiging.

Kontrasteer die keuses wat Griesel, Grace en mister Kebbey uitoefen met dié van Baas . (6 gemotiveerde feite) Die kandidaat moet minstens een kontras by elkeen van hierdie drie karakters noem.

Griesel se keuses in kontras met dié van Baas

- Baas gee om vir mense en help hulle (malariapille, verskaf kos). ⇒ Griesel is selfgesentreerd./Hy kies vir hom die beste slaapplek.
- Baas openbaar die nodige respek vir die Khuta se gebruike/ander mense se ruimte. ⇒ Griesel het geen respek vir ander se kultuur/ruimte nie.
- Baas is opreg in sy worsteling met Christenskap. ⇒ Griesel se Christenskap is net lippetaal/uiterlike vertoon.
- Na die brand is dit nie meer vir Griesel aanvaarbaar om te bly nie. ⇒ Baas bly en herstel die sendingstasie.
- Griesel behandel Nanna ongeskik en nors. ⇒ Baas behandel haar met respek.

Grace se keuses in kontras met dié van Baas

- Baas het nog nie die dood van sy ouers verwerk nie en ook nie die mense daarvoor vergewe nie. ⇒ Grace het geen wrok teenoor die mense wat haar ouers vermoor het nie.
- Baas worstel nog rondom Christenskap. ⇒ Grace het al daardie keuse gemaak.
- Baas moet 'n besluit neem ten opsigte van sy verblyf op Manaka. ⇒ Grace sien Manaka as deel van haar lewe.
- Baas besluit om nie by die gemeenskap betrokke te raak nie. ⇒ Grace is betrokke by die gemeenskap.
- Grace toon respek teenoor die Khuta. ⇒ Baas noem hulle aanvanklik hansworse.
- Baas kies om op te gee op sy oupagrootjie se droom. ⇒ Grace se keuse is om nooit op te gee nie.

- Baas se keuse is om Grace weg te jaag toe sy hom wil versorg tydens sy siekte. ⇒ Grace kies om Baas te ignoreer en te bly om hom te versorg.

Mister Kebbey se keuses in kontras met dié van Baas

- Mister Kebbey is inhalig./Hy wil betaling hê wanneer hy Baas hospitaal toe neem. ⇒ Baas verskaf malariapille/vleis gratis aan die mense.
- Baas besluit om eerlik te wees en nie by die diamantsmokkelary betrokke te raak nie. ⇒ Mister Kebbey is onderduims./Hy raak betrokke by die diamantsmokkelary.
- Baas maak geen skuld nie. ⇒ Mister Kebbey is permanent in die skuld.

Beoordeel die keuses wat Baas uitoefen en motiveer jou mening. (3 gemotiveerde feite)

Die kandidaat gee hier sy eie gemotiveerde mening waarom **enige** van Baas se keuses goed of sleg was. Die volgende dien slegs as voorbeelde:

- Baas het op die Ebenheazerdam en Letabarivier gevaar met 'n blikskuit wat hy self gemaak het toe hy 'n kind was (voorgeskiedenis). Hy kon later die rivier om Manaka makliker bevaar.
- Baas se besluit om sy oupagrootjie se droom te verwesenlik, was die regte besluit. Elke mens moet 'n droom hê wat jy najaag.
- Baas se besluit om nie as 'n bootsman te werk nie, was dom. Hy kon 'n vaste inkomste gehad het./Hy sou dan geen geldelike probleme gehad het nie.
- Baas se besluit om malariapille aan die mense te verskaf, was die regte besluit. Jy moet dit wat jy het, met ander mense deel.
- Baas se besluit om malariapille aan die mense te verskaf, was dom. Op die ou end het hy toe nie malariapille vir homself gehad nie.
- Baas se besluit om malariapille aan die mense te verskaf, was dom. Hy moes dit aan hulle verkoop het./ Niks in die lewe is verniet nie.
- Om die Zambezi Joy te koop, was 'n goeie besluit, aangesien dit Baas heelwat minder geld uit die sak gejaag het.
- Om die Zambezi Joy te koop, was 'n goeie besluit, aangesien hy nou die vreugde van handewerk ervaar.
- Baas se keuse om na Manaka te gaan was op die lang duur 'n goeie besluit. Baas het die doel van Christenskap verstaan.

Slot

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste slotparagraaf, bv.

- Uit bogenoemde kan 'n mens aflei dat jou milieu 'n definitiewe invloed op jou keuses het.

[25]

OF

VRAAG 10: KONTEKSTULE VRAAG MANAKA PLEK VAN DIE HORINGS – Pieter Pieterse					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
10.1.1	Derdepersoonsverteller /Alwetende verteller/Alomteenwoordige verteller/Ouktoriële verteller ✓	1	2	4.2	2
10.1.2	Dit is 'n objektiewe beskrywing van die karakter se eie ervaring./ Hy is altyd teenwoordig./ Hy weet wat die karakter dink/doen. ✓	1	2	4.2	1
10.2	Onwaar ✓ Hy moes skoenlappers kom vang. ✓ <i>Die kandidaat mag een punt vir ONWAAR kry, indien die ONWAAR korrek is, maar die motivering is nie korrek nie.</i>	2	2	4.2	3
10.3	'n Skooltjie/bankies onder die boom. 'n Sendingstasie/Manaka Evangelical Mission ✓✓	2	2	4.2	2

10.4	<p>Ja Hy het weer 'n sendingstasie tot stand gebring./ Sy boot is nie totaal vernietig nie en hy sou dit weer vir toerisme kon gebruik./ Hy het die rivier gekarteer.</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>Nee Malaria is nog steeds daar./ Daar is geen uitbreiding van infrastruktuur (paaie) nie./Die boot is nie gereed nie. ✓✓</p>	2	2	4.2	4
10.5	Sy is 'n Christen./Sy is Godvresend./Sy is eerlik./Sy het al geloofstwifel aanvaar. ✓	1	2	4.2	3
10.6.1	D/tree as vredemaker op. ✓	1	2	4.2	3
10.6.2	C/ver kies om alleen te wees. ✓	1	2	4.2	3
10.6.3	E/tree as versorger op./ D/tree as vredemaker op. ✓	1	2	4.2	3
10.6.4	B/versprei die Christelike boodskap met musiek. ✓	1	2	4.2	3
10.7.1	Grace ✓	1	2	4.2	1
10.7.2	<p>Ja. Sy kan die taal van al die partye praat./ Sy het grootgeword op Manaka/sy het gestudeer in Windhoek en ken ook die gebruike van die Westeringe/ken die gebruike van die Khuta. (Dus sal sy die sendelinge van hulp kon wees.)/Sy is taktvol. ✓✓</p>	2	2	4.2	4
10.8	Grace gaan staan langs Baas. ✓	1	2	4.2	1
10.9	in die rivier gegooi het. ✓	1	2	4.2	1
10.10	D/Riekert ✓	1	2	4.2	3
10.11	<p>Grace verpleeg Baas in sy slaaphut./ Grace beseft die onmin tussen Baas en die sendelinge moet opgelos word./ Grace en Nanna het 'n hegte vriendskap./Nanna gee vir Grace haar kitaar./ Grace leer die ander van die Khuta se gebruike./ Sy versag Baas se woorde wanneer sy dit aan die Khuta oordra. ✓</p>	1	2	4.2	1
10.12.1	Baas ✓	1	2	4.2	1
10.12.2	<p>Sy ouers se dood/ Die bosoerlog in Suid-Rhodesië/ Die verloor van die plaas/ Ouma Essie en Grace sê dat hy 'n Christen is. ✓</p>	1	2	4.2	1
10.12.3	<p>Baas se optredes bewys dat hy 'n Christen is, maar hy ontken dat hy is. ✓✓</p> <p><i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word.</i></p>	2	2	4.2	3

10.13	Baas vestig hom tussen mense wat van hom verskil en voel daarom aanvanklik nie deel van die mense van Manaka nie./ Baas sonder hom doelbewus af van die mense rondom hom./Griesel is ook 'n buitestander in die roman/hulle pas nie in nie. ✓	1	2	4.2	4
		[25]			

OF

VRAAG 11: OPSTELVRAAG VATMAAR – AHM Scholtz

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE ASSESSERING VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA geassesseer.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.
- Geen opskrifte in die opstel nie, indien wel, penaliseer met een kategorie by taal en styl.

Inleidingsparagraaf

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste inleidingsparagraaf, bv.

- Tant Wonnie se milieu het 'n besliste invloed op die keuses wat sy maak.

Identifiseer die milieu/omstandighede waarin Tant Wonnie haar bevind. (2 feite)

- Tant Wonnie bevind haar in Vatmaar/in die tronk/in armoedige omstandighede (geen elektrisiteit of 'n telefoon nie/moet 'n put grawe vir water).
- Tant Wonnie moes jaargeld vir verblyfreg betaal.
- Tant Wonnie is in omstandighede waar drank misbruik word.
- Tant Wonnie woon in 'n gemeenskap waar almal vir mekaar omgee/nie skeiding t.o.v. godsdienste of kultuur ervaar nie.

Bespreek enige vier keuses wat Tant Wonnie in hierdie milieu uitoefen. (4 gemotiveerde feite) Elke keuse moet bespreek word en nie net genoem word nie.

- Tant Wonnie moet besluit of sy die huis na haar man se dood gaan verkoop al dan nie : sy verkoop dit aan die Wingroves. Sy moet kan oorleef.
- Tant Wonnie het die keuse gehad om hard te werk of van ellende te kreppeer. Omdat sy 'n trotse vrou was, het sy verkies om die meeste van die tyd net te werk.
- Sy het baie huweliksaansoeke gekry, maar nie een aanvaar nie. Sy het geglo niemand kan haar oorlede man se plek volstaan nie.
- Tant Wonnie het besluit om nie haar geld by die werkgewers te gaan haal nie. Sy was nie 'n bedelaar nie.
- Tant Wonnie het besluit om "skoon" te lewe, sy was anders as die res. Dit het haar die gramskap van Martha September op die hals gehaal.
- Tant Wonnie het besluit om naasteliefde te betoon. Sy het velriemskoene gemaak en dit die meeste van die tyd verniet aan die vrouens gegee./Tant Wonnie besluit om vir Onie-as medisyne te gee vir die snye op sy lyf./Sy gee die gemmerbier vir Settie September.
- Tydens haar arrestasie en tog Du Toitspan toe het sy besluit om haar kop op te lig en nie bang te wees nie. Die hele tyd het sy met God gepraat.
- Tant Wonnie neem die besluit dat sy nie van Vatmaar se mense se God deel wil wees nie. Sy besef dat God binne jou woon.
- Tant Wonnie besluit om Piet de Bruin se belangstelling teen te staan. Van toe af het hy probeer om die wêreld so moeilik moontlik vir Tant Wonnie te maak.
- Tant Wonnie kies vir haar 'n rok en 'n paar skoene. Dit laat haar baie spesiaal voel.
- Tant Wonnie besluit om die sjieling te betaal sodat die Septembers op die kapkar kan klim. Sy het Martha September vergewe.
- Tant Wonnie besluit om die Septembers van die kapkar af te smyt. Sy kom agter dat Johnnie die ring gesteel het.
- Tant Wonnie besluit oor haar toekoms. Dit is tyd dat hulle iets vir hulle self moet doen./Sy besluit om wel haar huis van die Wingroves terug te koop.
- Tant Wonnie kom agter dat Kaaitjie swanger is, maar besluit om niks te sê nie. Dit was 'n skande in Vatmaar om 'n dogter te hê wat 'n kind het sonder dat sy 'n man het.

- Tant Winnie het besluit om Kenny as een van die familie te aanvaar toe sy hoor dat Kenny nie weggehardloop het toe Kaaitjie hom die nodigste gehad het nie.

Kontrasteer die keuses wat Piet de Bruin, Boytjie en Bennie O'Grady uitoefen met dié van Tant Winnie. (6 gemotiveerde feite) Die kandidaat moet minstens een kontras by elkeen van hierdie drie karakters noem.

Piet de Bruin se keuses in kontras met dié van Tant Winnie

- Net om te bewys dat hy die hef in die hand het, maak Piet de Bruin die keuse om tant Winnie seksueel aan te rand/Onie-as hardhandig te behandel. ⇒ Hierteenoor vergewe tant Winnie die Septembers.
- Tant Winnie respekteer alle mense. ⇒ Piet de Bruin het nie enige respek geopenbaar toe hy tant Winnie seksueel wou misbruik nie.
- Tant Winnie het Johnnie en Settie September vergewe en hul 'n saamrygeleentheid en gemmerbier aangebied. ⇒ Piet de Bruin het die saamrygeleentheid gebruik om Tant Winnie te verneder, omdat sy sy toenadering weerstaan het.

Boitjie Afrika se keuses in kontras met dié van Tant Winnie

- Boitjie maak die keuse om op sy skoonsuster en sy broer se nekke te lê. ⇒ Tant Winnie het besluit om die meeste van die tyd te werk.
- Tant Winnie het die keuse gemaak om 'n "skoon lewe" te lei. ⇒ Boitjie het saam met Keppie dagga gerook.
- Boitjie maak die keuse om by Bettie vlerk te sleep, terwyl sy getroud is. ⇒ Tant Winnie sê nee vir Piet de Bruin se toenaderings omdat hy getroud is.

Bennie O'Grady se keuses in kontras met dié van Tant Winnie

- Tant Winnie besluit om ten spyte van haar armoede in harmonie en tevredenheid te leef. ⇒ Bennie steel om meer te hê en sy behoeftes te bevredig.
- Tant Winnie is eerlik en opreg. ⇒ Bennie is 'n skaapdief/lieg homself los.
- Tant Winnie kies om nederig te wees/beskou haar nie beter as ander nie. ⇒ Bennie het gedink hy is beter as Hendruk omdat hy kon lees en skryf.

Beoordeel die keuses wat Tant Winnie uitoefen. (3 gemotiveerde feite)

Die kandidaat gee hier sy eie gemotiveerde mening waarom **enige** van Tant Winnie se keuses goed of sleg was. Die volgende dien slegs as voorbeelde:

- Tant Winnie se besluit om haar huis na haar man se dood te verkoop, was goed. Nou hoef sy niemand in die oë te kyk nie.
- Tant Winnie se keuse om die meeste van die tyd te werk was dom. 'n Mens moet ook tyd kry om te ontspan.
- Tant Winnie se keuse om die meeste van die tyd te werk was goed, want 'n mens moet vir jouself sorg.
- Tant Winnie se besluit om die huweliksaansoeke af te keur was dom. Sy kon 'n ryk man getrou het en 'n luukse lewe gelei het.
- Tant Winnie se besluit om die huweliksaansoeke af te keur was goed. Daar was geen aanvaarbare man in Vatmaar nie.
- Tant Winnie se besluit om rein te lewe is goed. Die Bybel verwag dit van ons.

Slot

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste slotparagraaf, bv.

- Uit bogenoemde kan 'n mens aflei dat jou milieu 'n definitiewe invloed op jou keuses het.

[25]

OF

VRAAG 12: KONTEKSTUELE VRAAG VATMAAR – AHM Scholtz					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
12.1.1	Ta Vuurmaak ✓	1	2	4.2	1
12.1.2	Hy weet presies wat gebeur het aangesien die karakter self by die gebeure betrokke was./ Hy is geloofwaardig./Hy is die oudste inwoner in die gebied./Hy ken die geskiedenis van die gebied die beste./Die lesers kan makliker met die gebeure identifiseer. ✓	1	2	4.2	3

12.2	Onwaar ✓ Sy het na die Queen se boys/mans gespoeg. ✓	2	2	4.2	4
12.3	Die huismense (van die plaashuis) se kos/ander goed moet op die wa gelaai word/na die konsentrasiekamp geneem word. Voordat die wa vertrek het, moes die plaashuis aan die brand gesteeek word. ✓✓ <i>Gee EEN punt per feit</i>	2	2	4.2	4
12.4	Die planne was om goedere wat hulle kan gebruik, te vat (neem). Die titel van die roman is Vatmaar. ✓✓	2	2	4.2	1
12.5	Die Queen se Cape boys/ Queen se Cape manne ✓	1	2	4.2	1
12.6	Lance-Corporal Lewis/ Corporal George Lewis/ Oupa Lewies ✓	1	2	4.2	1
12.7.1	D/was nooit bang vir 'n witman nie. ✓	1	2	4.2	3
12.7.2	E/kom nie met 'n Dutchman oor die weg nie. ✓	1	2	4.2	3
12.7.3	C/noem ander mense <i>goed skelm-slim</i> maar het self hierdie eienskap. ✓	1	2	4.2	3
12.7.4	B/se handeling toon dat geloof belangrik is. ✓	1	2	4.2	3
12.8.1	Hy is met 'n jonger vrou (Bettie) getroud./ Hy moet nou byhou./ Hy moet soos 'n jongman leef. ✓	1	2	4.2	1
12.8.2	“Die mense het gelag”./ “Die mense het in sy gesig gelag”. ✓	1	2	4.2	4
12.9	Sy is manipulerend./dominerend./ Sy is gul./ Sy is vriendelik/ydel. ✓	1	2	4.2	3
12.10	Oom Chai het Bettie se roksoom afgetrek./ Oom Chai wou nie hê die jong manne van die buurt moet haar knieë sien nie. ✓	1	2	4.2	1
12.11	Ja Hy het 'n vinnige plaat opgesit sodat Oom Chai flou van die dans was, dan het hy met Bettie gedans./Oom Chai kon nie wals en foxtrot nie, hy kon net skoffel. Hy het Oom Chai jalap laat drink wat sy maag laat werk het en hy kon nie verder dans nie. ✓✓	2	2	4.2	4
12.12	Hy het pendorings in die middel van die “paaitjie” geplant om hulle wiele (fietsers) te “puncture”. ✓	1	2	4.2	1
12.13	Alhoewel hy probeer jonk wees, (voorkoms en optrede) was sy lyf nou maar eenmaal 'n ou lyf. ✓✓ <i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word.</i>	2	2	4.2	3
12.14	Hy moes Bettie by sy outydse manier van lewe laat inval het./ Hy moes nie soos 'n jong man van haar ouderdom probeer leef het nie. ✓	1	2	4.2	3

12.15	Sy het op sy begrafnis gehuil (nadat almal weg was)./ Sy wou aanvanklik nie weer op haar en Oom Chai se bed slaap nie./ Boitjie Afrika praat van Bettie se verlies (maar eintlik was dit tot sy voordeel). ✓	1	2	4.2	1
		[25]			

TOTAAL AFDELING B: 25

AFDELING C: DRAMA

VRAAG 13: OPSTELVRAAG *DIE KRISMIS VAN MAP JACOBS* – Adam Small

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.
- Geen opskrifte in die opstel nie, indien wel, penaliseer met een kategorie by taal en styl.

Inleidingsparagraaf

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste inleidingsparagraaf, bv.

- Map se milieu het 'n besliste invloed op die keuses wat hy maak.

Identifiseer die milieu/omstandighede waarin Map/Johnnie hom bevind. (2 feite)

- Hy en sy ma-hulle voer 'n armoedige bestaan op die Kaapse Vlakte.
- Hulle armoedige sukkelbestaan is die gevolg van gedwonge verskuiwings as gevolg van die Apartheidsbeleid.
- Hy en sy gemeenskap leef onder die juk van apartheid en die Groepsgebiedewet wat bepaal het dat inwoners van Distrik Ses na die Kaapse Vlakte verskuif is.
- Op die Kaapse Vlakte heers armoede, werkloosheid, bendebedrywighede, uitsigloosheid ens. waarvan Map deel is.
- Hy kry nie 'n behoorlike werk nie.
- 'n Soeke na identiteit dwing Map tot bendebedrywighede./Misdad vier hoogty.
- Map, as bendeleier, moet toestemming gee dat sy bende mense mag beroof/verkrag.
- Hy is aandadig aan sy sussie se dood en sy ma se verkragting/stomheid.
- Hy sit vir sewe jaar in die tronk.
- Sy ma kan nie praat nie/is stom.
- Hy word op parool vrygelaat en gaan terug na sy ma se (armoedige) huis.
- Map word gestigmatiseer deur die tronkervaring en hy kry hy steeds nie werk nie.
- Map raak op Blanchie verlief, maar haar pa keer nie die verhouding goed nie.
- Sy skoolliefde (Blanchie) stel nie meer in hom belang nie.
- Map het goed presteer, maar kon weens 'n gebrek aan fondse nie verder studeer nie.

Bespreek enige vier keuses wat Map/Johnnie in hierdie milieu uitoefen. (4 gemotiveerde feite) *Elke keuse moet bespreek word en nie net genoem word nie.*

- Hy besluit om werk te soek. Poste word net vir wit mense gereserveer.
- Map besluit om hom te laat tatoeër. Hy wil iewers behoort.
- Hy besluit om by bendes/bendebedrywighede betrokke te raak. Hy wil nie 'n bode wees nie.
- Hy besluit om toestemming te gee dat die vroue (sy ma en sussie) beroof/verkrag mag word. Dit is die manier waarop hy sy leierskap bevestig.
- Map besluit om hom aan die polisie oor te gee. Hy neem verantwoordelikheid vir sy dade.
- Hy besluit dat Apostel George hom in die tronk mag bekeer. Inherent was hy nie 'n slegte mens nie./Hy soek vergifnis.
- Hy besluit om hom in die tronk goed te gedra. Dit lei tot sy vroeë parool.
- Hy besluit om in die tronk die waarheid vir sy ma te vertel sodat hy vergifnis kan kry, wat hy wel gedoen het; dit lei tot sy bevryding.
- Hy het gekies om sy Christenskap uit te leef. Hy het hom weerhou van woede en gewelddadige optrede teenoor die gemeenskap.

- Hy besluit om werk te soek. Hy word telkens weggewys as gevolg van sy tronkgeskiedenis.
- Hy besluit om Blanchie te vergewe. Dit lei daartoe dat sy hom vergewe en hulle versoen raak.
- Hy besluit om boete te doen teenoor sy ma. Wanneer sy hom vergewe het, kan sy weer praat.
- Hy besluit om positief te verander. Dit lei vir hom 'n nuwe begin in/hy aanvaar nou sy rol as gemeenskapsleier.

Kontrasteer die keuses wat Cavernelis, Blanchie en Tommy uitoefen met dié van Map/Johnnie. (6 gemotiveerde feite) Die kandidaat moet minstens een kontras by elkeen van hierdie drie karakters noem.

Cavernelis se keuses in kontras met dié van Map

- Cavernelis verkies om baie hard te werk. ⇒ Map werk nie.
- Cavernelis werk hard om sy gesin te bevoordeel. ⇒ Map se bendebedrywighede benadeel sy ma en sussie.
- Cavernelis se skuldgevoel laat hom voor die trein inloop. ⇒ Map se skuldgevoel lei tot boetedoening en hy word bevry.
- Cavernelis aanvaar nie die verantwoordelikheid vir sy optrede nie en ontvlug die werklikheid. ⇒ Map aanvaar verantwoordelikheid vir sy bende se optrede (en syne) en dien sy straf uit.
- Cavernelis se optrede het negatiewe gevolge vir hom en sy gesin. ⇒ Map se optrede lei tot vergifnis en sy ma se spraak wat herstel.
- Cavernelis se optrede lei tot die (ironiese) einde van sy droom om 'n beter lewe vir sy gesin te skep. ⇒ Map se optrede begin vir hom, sy gesin en Blanchie 'n beter lewe.
- Cavernelis se boetedoening lei tot sy dood. ⇒ Map se boetedoening begin vir hom 'n nuwe lewe.
- Cavernelis se keuses veroorsaak dat hy nooit gedurende die drama verander nie. ⇒ Map se keuses veroorsaak dat hy verander en groei.

Blanchie se keuses in kontras met dié van Map

- Blanchie werk as prostituut ter wille van geld en en 'n beter lewe. ⇒ Map raak by bendebedrywighede betrokke ter wille van identiteit en aanvaarding.
- Blanchie werk as prostituut. ⇒ Map kry nie werk nie/sit in die tronk.
- Blanchie besoek nie meer vir Map in die tronk nie. ⇒ Map hou dit nie teen haar nie, maar vra sy ma om met haar te praat.
- Sy beskuldig haar pa dat hy die oorsaak van haar teleurstelling is. ⇒ Map aanvaar verantwoordelikheid vir sy eie optrede.
- Haar beskuldiging lei tot haar pa se dood. ⇒ Map se boetedoening herenig sy gesin.
- Deur haar beskuldiging verloor sy haar pa. ⇒ Deur Map se boetedoening kry hy sy ma en Blanchie terug.
- Blanchie kies om haar deur mense/mans te laat gebruik. ⇒ Map manipuleer ander.
- Blanchie maak rusie met haar stiefma en Cavernelis. ⇒ Map versoen met sy ma.
- Blanchie probeer in haar optrede ander mense gelukkig hou. ⇒ As bendeleier gee Map nie om vir ander mense nie.

Tommy se keuses in kontras met dié van Map

- Tommy probeer eerbaar geld maak deur sy snuisterye te verkoop. ⇒ Map werk nie/kry nie werk nie/raak by bendebedrywighede betrokke in plaas daarvan om self iets te probeer.
- Tommy probeer altyd die vredemaker wees. ⇒ As bendeleier ontwrig Map mense se lewe.
- Tommy speel saam met ander jonges in die straat kerrim en aanvaar die omstandighede. ⇒ Map kan nie vrede maak met die omstandighede nie.
- Tommy dra graag stories aan. ⇒ Nadat Map vrygelaat is, raak hy nie by allerhande stories betrokke nie.
- Tommy het 'n ogie op Blanchie, maar doen nooit iets om haar te wen nie. ⇒ Map doen alles in sy vermoë om Blanchie terug te wen.
- Tommy se optrede is nie venynig nie (al skinder hy). ⇒ Map se optrede as bendeleier is venynig/tot nadeel van ander mense.

Beoordeel die keuses wat Map/Johnnie uitoefen. (3 gemotiveerde feite)

Die kandidaat gee hier sy eie gemotiveerde mening waarom **enige** van Map/Johnnie se keuses goed of sleg was. Die volgende dien slegs as voorbeelde:

- Om by bendes betrokke te raak, was verkeerd en nadelig, want dit het veroorsaak dat hy vir verkeerde dade toestemming gegee het wat hom 'n tronkrekord besorg het/sy sussie se moord en sy ma se verkragting tot gevolg gehad het.
- Om hom in die tronk te bekeer, was die regte ding, want dit het vergifnis moontlik gemaak en gelei tot versoening met sy ma en Blanchie/maak van hom 'n beter mens wat nie kwaad met kwaad vergeld nie.
- Om werk te soek, is verantwoordelik, want as jy nie werk nie, kan jy nie eet nie en dan begin 'n mens met verkeerde goed, soos wat wel met Map gebeur het.

- Om Blanchie te vergeef, was goed, want dit het bewys dat sy bekering nie net lippetaal was nie – gevolglik kon hulle versoen raak en 'n nuwe lewe begin, wat vir albei positief is.
- Om sy skuld voor sy ma te bely, was die regte ding, want dit het bygedra daartoe dat hulle sinvol verder kon leef./Die feit dat sy ma weer begin praat het, bewys dat sy die trauma afgelê het en sinvol verder kan leef.
- Map se besluit om hom aan die polisie oor te gee, was 'n goeie besluit. Map neem verantwoordelikheid vir sy dade.
- Map se moord van Philander was 'n slegte besluit. Hy kon nie sy sussie red nie./Map moes tronk toe gaan.

Slot

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste slotparagraaf, bv.

Uit bogenoemde kan 'n mens aflei dat jou milieu 'n definitiewe invloed op jou keuses het.

[25]**OF**

VRAAG 14: KONTEKSTUELE VRAAG <i>Die Krismis van Map Jacobs – Adam Small</i>					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
14.1.1	Map se vrylating (op die sewende Desember) ✓	1	2	4.4	1
14.1.2	Hy word deur Tommy in die rede geval./ Hy wil nie daarvoor praat nie. ✓	1	2	4.4	3
14.2.1	Map dien sewe jaar (van die tien) tronkstraf uit. ✓	1	2	4.4	2
14.2.2	Dui op die sewe jaar wat Map vir Blanchie moes wag (soos Bybelse Jakob)./ Sewe is die volmaakte getal wat daarop dui dat Map se lewe beter gaan wees./ Map en Blanchie is versoen wat aansluit by die simboliese volmaaktheid van sewe./ Map en/of Blanchie en/of Antie Grootmeisie se lewe word beter ná Map se bekering in die tronk en 'n nuwe lewe breek vir hulle aan./ Die tydsduur van sewe jaar word gelykgestel aan die sewekoppige draak wat oorwin is. ✓	1	2	2.2	3
14.3	toneelaanwysings/newetekse ✓	1	2	4.4	1
14.4	Dit lyk of stilte 'n positiewe eienskap is, maar in Antie Grootmeisie se geval is dit die negatiewe bewys van haar trauma. /Antie Grootmeisie se "silence" is nie "golden" nie. ✓✓ <i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word ✓</i>	2	2	2.2	3
14.5	Map se boetedoening moet afgehandel word./ Antie Grootmeisie moet vir Map vergewe./ Map moet sy skuld bely om ook sy ma se heelword te verseker./ Cavernelis se boetedoening moet afgehandel word. ✓	1	2	4.4	3
14.6	Hy is ongemaklik in die nabyheid van Cyril en Richie omdat hulle hom (en Blanchie) dikwels treiter./ Hulle praat altyd vreeslik baie wat beteken dat hy nie maklik wegkom nie./ Hy wil nie die waarheid hoor nie./ Hy dink hy is beter as hulle en wil nie met hulle praat nie. ✓	1	2	4.4	3
14.7.1	Hy wil genoeg geld maak om sy gesin van die Kaapse Vlakte na 'n beter woonbuurt te neem. ✓	1	2	4.4	1
14.7.2	Hy is dood/het selfmoord gepleeg. ✓	1	2	4.4	3

14.8.1	Hierdie mense woon op die Kaapse Vlakte in armoede en ellende/sonder werk en/of hoop omdat hulle deur die Apartheidsbeleid/ Groepsgebiede-wet gedwing is om te verhuis./ Drama speel af teen die agtergrond van die gedwonge verskuiwing van bruin mense van Distrik Ses na die Kaapse Vlakte terwyl maatskaplike probleme gedy. ✓✓ <i>(Soortgelyke antwoorde mag aangebied word mits die kandidaat na maatskaplike omstandighede én/of politieke situasie verwys.) Een punt word vir elkeen toegeken.</i>	2	2	2.2	2
14.8.2	Dit sluit aan by die tema/protes van mense wat in 'n uitsiglose bestaan vasgevang is en alles probeer om dit te ontsnap. ✓	1	2	4.4	3
14.9.1	B/is venynig in die meeste uitsprake teenoor ander./ E/speel bedags kerrim, want hy het nie werk nie. ✓	1	2	4.4	3
14.9.2	E/speel bedags kerrim, want hy het nie werk nie. ✓	1	2	4.4	3
14.9.3	D/is nie 'n leeglêer nie, want hy smous snuisterye. ✓	1	2	4.4	3
14.9.4	A/se soeke na identiteit en 'n beter lewe het negatiewe gevolge gehad. ✓	1	2	4.4	3
14.10	Hy het self 'n ogie op Blanchie. ✓	1	2	4.4	4
14.11.1	Hy's vals, want hy gebruik al die inligting later as hy dit oortel./ Hy gee voor, want agteraf stook hy kwaad./ Hy dra later stories by Map aan wat bewys dat hy vals is. ✓	1	2	4.4	3
14.11.2	Hy gee deurgaans voor dat alles wat die ander karakters sê nie sy besigheid is nie./ Hy gebruik dit om kwaad te stook./ Hy is juis die een wat al die inligting gebruik om Map in te lig oor Blanchie se doen en late./Hy is die tritagonis. ✓	1	2	4.4	3
14.12	Ja Sy is baie ontsteld oor haar pa se reaksie./ Sy loop vir Johnnie raak en is bang vir sy reaksie op haar betrokkenheid by ander mans. OF Nee Iemand wat op 'n lelike wyse met haar praat, kan nie direk daarna so opreg ontsteld wees nie. Blanchie het geweet dis verkeerd om 'n prostituut te wees. ✓✓	2	2	4.4	4

14.13	<p>Ja In die tronk het hy baie innerlike konflik ervaar oor sy verkeerde lewe./ Hy het verander/gegroeit/tot bekering gekom./Hy verander ten goede./ Na sewe jaar se wroeging in die tronk het hy 'n ander soort mens wat die Map-deel van sy lewe verteenwoordig afgelê./ Hy wil met die Johnnie-deel van sy lewe begin. / Na die swaarkry in die tronk en sy bekering weet hy dat alles wat met Map te doen gehad het, verkeerd was./ Hy wil nou positief met sy lewe as Johnnie voortgaan. ✓✓</p> <p><i>Hier kan nie 'n Nee-antwoord aangebied word nie; Johnnie/Map is 'n ronde karakter.</i></p>	2	2	4.4	4
		[25]			

OF

VRAAG 15: OPSTELVRAAG MIS – Reza de Wet

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis 'n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.
- Geen opskrifte in die opstel nie, indien wel, penaliseer met een kategorie by taal en styl.

Inleidingsparagraaf

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste inleidingsparagraaf, bv.

- Meisie se milieu het 'n besliste invloed op die keuses wat sy maak.

Identifiseer die milieu/omstandighede waarin Meisie haar bevind. (2 feite)

- Dis die tyd direk na afloop van die Groot Depressie, 'n tyd gekenmerk deur armoede, ellende, werkloosheid.
- Meisie en haar ma bly in 'n armoedige huis op 'n klein stukkie grond nadat hulle uitgeboer het.
- Hulle verkoop mis om 'n inkomste te hê.
- Die mis stink, lok brommers – dit skrik besoekers af.
- Meisie se ma is dominerend en oorbeskermend, besweer die bose en gun Meisie geen vryheid nie.
- Meisie is 'n gevangene in haar eie huis.
- Meisie vrees haar pa (wat sewe jaar al wegkruip in die dak)./Sy het nie 'n goeie verhouding met haar pa nie.
- Meisie werk dag en nag.
- Dis 31 Augustus – die twee voorafgaande jare het daar telkens 'n jong meisie op dié bepaalde nag verdwyn.
- Sy mag nie die sirkus besoek nie omdat dit die bose verteenwoordig.

Bespreek enige vier keuses wat Meisie in hierdie milieu uitoefen. (4 gemotiveerde feite) Elke keuse moet bespreek word en nie net genoem word nie.

- Sy kies om die armoede en ellende van hulle bestaan te probeer beveg deur misverkope.
- Sy kies om al haar ma se opdragte en reëls te gehoorsaam ter wille van haar ma se gesondheid/haar ma herinner haar telkens aan die invloed van ongehoorsaamheid op haar gesondheid.
- Sy kies om een keer weg te loop na die sirkus toe wat bydra tot haar ma se gesondheidsprobleme.
- Sy laat toe dat haar ma haar domineer/manipuleer. Sy is bang haar ma word siek.
- Sy kies om haar oop te stel vir Konstabel se praatjies buite in die tuin/hom te glo.Sy besluit om weg te loop.
- Sy kies om skelm haar aannemingsrok te gaan aantrek. Sy wil die konstabel in die kombuis ontmoet.
- Hoewel sy probeer veg teen die sirkusmusiek wat deur die oop deur ingesweef kom, gee sy haar oor aan Konstabel se invloed op haar.
- Sy kies om ongehoorsaam te wees teenoor haar ma. Sy gaan saam met die konstabel./Sy gaan kyk na die sirkusliggies.
- Meisie kies om nie die vingerhoed te dra nie. Dit is 'n teken van haar verset.
- Meisie kies om rose voor haar venster te plant om die reuk te verdryf. Sy wil haar omgewing verfraai.

Kontrasteer die keuses wat Miem, Gertie en Gabriël uitoefen met dié van Meisie. (6 gemotiveerde feite) Die kandidaat moet minstens een kontras by elkeen van hierdie drie karakters noem.

Miem se keuses in kontras met dié van Meisie

- Sy laat toe dat haar man in die dak wegkruip sodat hy die vernedering en skande van sy situasie gespaar bly. ⇒ Meisie moet die werklikheid van hulle armoede en vernedering in die oë kyk.
- Sy versorg haar (werklose) man vir sewe jaar terwyl hy wegkruip. ⇒ Sy eis dat Meisie hard werk.
- Sy eis dat Meisie haar moet afsluit van die buitewêreld. ⇒ Meisie smag na die buitewêreld.
- Sy vervreem Meisie van haar deur haar dominerende en agterdogtige houding. ⇒ Meisie is inskiklik/laat nie haar stem hoor nie.
- Sy sien in doodgewone vermaak die bose en onheilige. ⇒ Die doodgewone vermaak prikkel Meisie, as jongmens, se nuuskierigheid.
- Sy berei nie haar kind voor op die werklikheid van die wêreld buite die huis nie. ⇒ Meisie wil uitgaan na die werklikheid, al is dit totaal vreemd vir haar.
- Sy bly op die onheilsnag saam met Meisie in haar afgeleë huis en gaan soek nie ander mense se geselskap op nie. ⇒ Meisie gaan saam met Konstabel op die onheilsnag weg.
- Aan die begin is Meisie ongemaklik in Konstabel se teenwoordigheid. ⇒ Miem smeer haar aan Konstabel af.

Gertie se keuses in kontras met dié van Meisie

- Sy maak die keuse om op die onheilsnag die geselskap van Miem en Meisie op te soek sodat sy nie alleen is nie. ⇒ Meisie bly aanvanklik by die huis/by Miem.
- As oujongnooi werk sy as onderwyseres en neem besluite. ⇒ Meisie voer slegs haar ma se opdragte uit.
- Gertie erken dat sy na die sirkus gaan kyk het. ⇒ Meisie moes skelm na die sirkus wegloop.
- Sy kies om toe te gee aan haar belangstelling in die eksotiese en interessante vreemde wêreld wat deur die sirkus gesimboliseer word. ⇒ Meisie word verbied om daarmee te assosieer en gehoorsaam haar ma.
- Sy kies om te jok oor die rede vir haar besoek aan die "fratse". ⇒ Meisie moes die gevolge van haar leuen dra.
- Gertie probeer om die Konstabel se guns te wen. ⇒ Meisie is aanvanklik baie skaam en ongemaklik.
- Laat toe dat Konstabel haar behoefte aan 'n man misbruik en gee haar oor aan 'n sensuele dans. ⇒ Meisie loop saam met die konstabel weg.

Gabriël se keuses in kontras met dié van Meisie

- Gabriël is selfsugtig. ⇒ Meisie offer haar lewe vir haar ma op.
- Gabriël is 'n lamsak wat die skande en ellende van die Groot Depressie ontvlug deur in die dak weg te kruip. ⇒ Meisie ervaar die werklikheid./Sy moet die pot aan die kook help hou.
- Gabriël werk nie/versorg nie sy vrou en kind nie. ⇒ Meisie moet help om te werk.

Beoordeel die keuses wat Meisie uitoefen. (3 gemotiveerde feite)

Die kandidaat gee hier sy eie gemotiveerde mening waarom **enige** van Meisie se keuses goed of sleg was. Die volgende dien slegs as voorbeelde:

- Dit was goed en reg dat Meisie na haar ma geluister het, want dis soos dit in die Bybel van kinders verwag word.
- Dit was verkeerd dat Meisie in alles na haar ma se pype gedans het, want sy is nie voorberei vir die lewe buite die huis nie en dit het haar haar lewe gekos deur saam met Konstabel te gaan.
- Dit was verkeerd van Meisie om in die nag weg te loop na die sirkus toe nadat haar ma haar dit verbied het, want dit het haar permanent met 'n skuldgevoel gelaat/dit het haar ma 'n stok gegee om haar mee te slaan.
- Dit was verkeerd om so belang te stel in die eksotiese, want dit het veroorsaak dat sy die Konstabel se leuens/bedrog geglo het en saam met hom wegloop.
- Dit was verkeerd om die uile se roep op die dak te ignoreer, want dit het tot haar verdwyning/dood gelei.
- Dit was goed dat sy so hard gewerk het, want so het sy haar ma gehelp.
- Dit was goed dat Meisie die konstabel gevolg het, want uiteindelik het sy die lewe ervaar.
- Dit was sleg dat Meisie vir Konstabel as biegvader kies, dit gee hom 'n houvas op haar.

Slot

Die kandidaat voorsien die opstel van 'n gepaste slotparagraaf, bv.

- Uit bogenoemde kan 'n mens aflei dat jou milieu 'n definitiewe invloed op jou keuses het.

OF

VRAAG 16: KONTEKSTUELE VRAAG MIS – Reza de Wet					
Vraag	Antwoord	Punt	LU	AS	Barrett
16.1	Dis die aand/laaste aand in Augustus waarop daar in die voorafgaande twee jaar telkens 'n jong meisie verdwyn het./ Sy's bang vir die moordenaar/verkrachter wat glo op dié spesifieke aand rondloop./ Almal in die dorp is op hol oor die moontlike gevaar van die nag nadat twee meisies in die verlede op dié nag verdwyn het. ✓	1	2	4.4	1
16.2.1	toneelaanwysings/neweteks. ✓	1	2	4.4.3	1
16.2.2	Sy moet geld kry om aan die lewe te bly na die Groot Depressie./ Sy moet die volgende oggend vroeg gereed wees om 200 sakke mis te laat verkoop./ Sy moet nog dertig sakke mis klaarmaak voor die volgende oggend. ✓	1	2	4.4	1
16.2.3	Die Groot Depressie/1936 het geweldige armoede en ellende tot gevolg gehad. ✓✓ <i>Een punt vir tyd en een punt vir omstandighede</i>	2	2	4.4	2
16.3	Miem is nie gesond nie en moet daarom haar been op iets laat rus. Miem ly aan suikersiekte en water op die knieë wat maak dat sy altyd haar een been op iets laat rus. ✓	1	2	4.4	3
16.4	Sy is bygelowig. ✓	1	2	4.4	3
16.5.1	Dit verteenwoordig die onheil/die dood. ✓	1	2	4.4	1
16.5.2	Die onheil wat deur die vrouens gevrees word, word versterk deur die simboliese onheil van die uil wat roep./ Die vrouens vrees die gevaar/moontlike verdwyning van iemand./Die onheil wat op 31 Augustus teenwoordig is, word versterk deur die teenwoordigheid van uile wat roep./Dit beklemtoon die onheil. ✓	1	2	2.2	3
16.6.1	Sy is ernstig in haar poging om haar kind teen gevaar te beskerm wanneer dit haar pas./ Miem gun haar dogter geen vryheid nie en pas haar behoorlik dag en nag op./ Sy beskou haar as beskermer van Meisie se liggaam, gees en siel. ✓	1	2	4.4	3
16.6.2	Sy maak met alles wat sy het seker dat Meisie veilig is, maar vertrou die vreemde Konstabel./Sy vind troos daarin dat die dominee vir die dorp bid vir beskerming, maar haar dade verskil in dié dat sy die sirkusmense veroordeel./Sy verbied Meisie om te assosieer met die sirkus, maar wanneer Meisie uit die vertrek is, vis sy uit oor die sirkus. ✓	1	2	4.4 4.4	3
16.6.3	Ja Miem oordryf die invloed wat sy op haar kind het en ontnem haar enige vorm van vryheid./ Meisie wil dié beperkende omstandighede ontsnap./Meisie smag na vryheid./Dit gaan hier oor die bo-natuurlike en die beswering van die bose. OF Nee Hier gaan dit spesifiek oor uile wat niks te doen het met bevryding/boosheid nie. ✓✓	2	2	4.4	3

16.6.4	Deur haar van alle vermaak en vryheid te ontnem, is sy nie voorberei op die gevare van die lewe nie en trap in die strik om weg te loop./ Deur haar die sirkus en die liggies te ontnem, dwing sy Meisie indirek om saam met die Konstabel te verdwyn./ Deur die vreemde man in die huis toe te laat, maak sy dit vir Meisie makliker om haar omstandighede te ontsnap./ Meisie loop saam met Konstabel weg. ✓	1	2	4.4	4
16.6.5	Sy moes Meisie meer vryheid toegelaat het/nie vir Konstabel vertrou het nie/nie vir Meisie saam met Konstabel buite toe gestuur het nie. ✓	1	2	2	3
16.7.1	B/domineer en is voorskriftelik./ D/is manipulerend en vals. ✓	1	2	4.4	2
16.7.2	A/smag na aandag van die teenoorgestelde geslag. ✓	1	2	4.4	2
16.7.3	D/is manipulerend en vals ✓	1	2	4.4	2
16.7.4	C/is vasgevang in omstandighede sonder enige vryheid. ✓	1	2	4.4	2
16.8	Sy wil alleen wees met Konstabel. ✓	1	2	4.4	3
16.9	Sy hoop dat Konstabel en Meisie in mekaar belangstel daarom wil sy nie graag vir Gertie met hom alleen laat nie./ Sy hoop Meisie en Konstabel sal trou sodat Gabriël van die solder kan afklim./ Sy weet Gertie het 'n oog op Konstabel. ✓	1	2	4.4	4
16.10	Sy dink hy help hulle om veilig te wees terwyl hy eintlik die skurk is wat die jong meisies laat verdwyn./Sy meen dat die Konstabel se teenwoordigheid/hulp hulle beveilig, maar die teendeel is waar: hy is juis gevaarlik./Sy sê dat hulle nooit 'n oog sal toemaak nie, maar hulle oë is in elk geval gesluit vir die waarheid.✓✓ <i>Albei aspekte van die ironie moet genoem word.</i>	2	2	2.2	3
16.11	Ja Aanvanklik is sy die onderdrukte, onderdanige meisie in haar ma se huis, maar teen die einde is sy 'n bevryde, ontluikende jong vrou wat weggevoer word na 'n eksotiese wêreld./ Hier is sy nog die Meisie wat innerlike konflik ervaar, maar teen die einde het sy verander/gegroeï tot 'n bevryde mens. OF Nee Sy is onder die betowering van die Hofnar/Konstabel en dit is dus nie haar eie besluit nie. ✓✓	2	2	4.4	4
		[25]			

TOTAAL AFDELING C: 25
GROOTTOTAAL: 80

<p>RUBRIEK VIR DIE ASSESSERING VAN DIE POËSIE-OPSTEL</p> <p style="text-align: center;">HUISTAAL 10 PUNTE</p>	<p>TAAL Struktuur, logiese vloeï en aanbieding. Taal, toon en styl wat in opstel gebruik word.</p>	<p>-Baie goeie koherente struktuur. - Uitstekende inleiding en samevatting. - Argumente goed gestruktureerd en ontwikkeling is duidelik - Taal, toon en styl volwasse, treffend en korrek.</p>	<p>-Opstel goed gestruktureer. - Goeie inleiding en samevatting. - Maklik om argumente en gedagtegang te volg. - Taal, toon en styl korrek en toepaslik vir doel. - Goeie aanbieding</p>	<p>- Duidelike struktuur & logiese vloeï van argumente. - Inleiding, samevatting en ander paragrawe koherent georganiseer. - Kan vloeï van argumente volg. - Taal, toon en styl grootliks korrek.</p>	<p>- Sommige bewyse van struktuur. - Opstel toon gebrek aan struktuur, logika en koherensie. - Minimale taalfoute, toon en styl meestal van toepassing. Paragrafering meestal korrek.</p>	<p>- Bewyse dat struktuur swak beplan is. - Argumente nie logies gerangskik nie. - Taalfoute is sigbaar. Toon en styl nie toepaslik vir die doel van teks nie. - Paragrafering gebrekkig</p>	<p>- Swak aanbieding en gebrek aan beplanning beïnvloed vloeï van argumente. - Taalfoute en verkeerde styl veroorsaak onsuksesvolle skryfstuk. Toon en styl nie toepaslik vir doel van teks nie. - Paragrafering verkeerd.</p>	<p>- Moeilik om te bepaal of onderwerp ondervang is. - Geen bewyse van beplanning of logiese uiteensetting nie. - Taal is swak. - Paragrafering nie korrek, koherensie ontbreek.</p>
<p>INHOUD Interpretasie van onderwerp. Diepte van argumente, verantwoordings en beheersing van gedig</p>		7 80–100%	6 70–79%	5 60–69%	4 50–59%	3 40–49%	2 30–29%	1 0–29%
<p>- In diepte interpretasie van onderwerp, alle aspekte ten volle verken. - Uitstaande respons: 90%+. Uitstekende respons: 80 – 89% - Reeks treffende en uitgebreide argumente wat uit gedig ondersteun word - Genre en gedig word uitstekend verstaan.</p>	7 80–100%	10–8	7–7½	7–8				
<p>- Bo-gemiddelde interpretasie van onderwerp, alle aspekte bevredigend verken. - Uitgebreide respons. - Reeks sterk argumente wat uit gedig ondersteun word. - Genre en gedig word baie goed verstaan</p>	6 70–79%	7 ½–8 ½	7–8	6½ –7½	6–7			
<p>- Verstaan gedig en interpretasie van onderwerp goed. - Redelike uitgebreide respons. - Sterk argumente word gegee, maar dit is nie altyd goed gemotiveer nie. - Genre en gedig word verstaan.</p>	5 60–69%	7–8	6½ –7½	6–7	5½ –6½	5–6		
<p>- Redelike interpretasie van onderwerp, nie alle aspekte in gedig verken nie. - Etlieke goeie argumente ter ondersteuning van onderwerp. - Meeste argumente ondersteun onderwerp, maar bewyse is nie oortuigend nie. - Genre en gedig word basies verstaan.</p>	4 50–59%		6–7	5½–6½	5–6	4½–5½	4–5	
<p>- Baie alledaagse, middelmatige poging om vraag te beantwoord. - Baie min diepte in die begrip van en tydens die respons op onderwerp. - Argumente nie oortuigend en baie min bewyse uit gedig. - Leerder het nie volle begrip van genre en gedig nie.</p>	3 40–49%			5–6	4½–5½	4–5	3½–4½	3–4
<p>- Swak begrip van onderwerp. - Respons word herhaal en dit is soms nie ter sake nie. - Geen diepte in argumentering nie, interpretasie verkeerd, ondersteunende argumente nie verantwoordbaar uit gedig nie. - Baie swak begrip van genre en gedig.</p>	2 30–29%				4–5	3½–4½	3–4	1–3½
<p>- Respons soms in verhouding met onderwerp, moeilik om argumente te volg of dit is nie van toepassing nie. - Swak poging om vraag te beantwoord. Paar relevante argumente wat gegee is, is nie verantwoordbaar uit gedig nie. - Baie swak begrip van genre en gedig.</p>	1 0–29%					3–4	1–3½	0–3

RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DIE DRAMA
Let op die verskil in die punttoekenning vir inhoud versus struktuur en taal

KODES EN PUNTETOEKENNING		INHOUD [15] Interpretasie van die onderwerp. Grondige argumente, verantwoording en begrip van die voorgeskrewe werk.		STRUKTUUR EN TAAL [10] Struktuur, logiese vloei en aanbieding. Gebruik van taal, toon en styl in opstel.
Kode 7 A 80–100%	Uitmuntend 12 tot 15 punte	In diepte interpretasie van onderwerp, alle aspekte van die onderwerp is ten volle nagevors. Uitstekende reaksie. (90+, uitmuntende reaksie) Reeks pakkende argumente, uitgebreid; ondersteun uit die teks. Uitstekende begrip van genre en voorgeskrewe teks.	Uitmuntend 08–10 punte	Samehangende en gestruktureerde opstel. Uitstekende inleiding en slot. Argumente is goed gestruktureerd en duidelik ontwikkel. Taal, toon en styl is gevorderd, treffend en korrek.
Kode 6 B 70–79%	Verdiensielik 11 punte	Bo-gemiddelde interpretasie van onderwerp. Alle aspekte van die onderwerp is geskik nagevors. Gedetailleerde reaksie. Reeks grondige argumente is gegee, goed ondersteun uit teks. Baie goeie begrip van genre en teks.	Verdiensielik 07 punte	Opstel is goed gestruktureerd Goeie inleiding en afsluiting. Argumente en gedagtelyn is maklik om te volg. Taal, toon en styl is korrek en gepas vir die doel. Goeie aanbieding.
Kode 5 C 60–69%	Beduidend 09 of 10 punte	Toon begrip en het onderwerp goed geïnterpreteer. Taamlik gedetailleerde reaksie op die onderwerp. Sommige grondige argumente is gegee, maar nie almal is baie goed gemotiveer nie. Begrip van genre en teks duidelik.	Beduidend 06 punte	Duidelike struktuur en logiese vloei van argumente. Inleiding, afsluiting en ander paragrawe is samehangend georganiseer. (koherensie) Vloei van argumente kan gevolg word. Taal, toon en styl is grootliks korrek.
Kode 4 D 50–59%	Voldoende 08 punte	Taamlike interpretasie van die onderwerp; nie alle aspekte is in detail nagevors nie. Sommige goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp. Meeste argumente is ondersteunend, maar bewyse is nie altyd oortuigend nie. Basiese begrip van genre en teks.	Voldoende 05 punte	Geringe bewyse van struktuur. Goed gestruktureerde en logiese vloei en samehang ontbreek. Min taalfoute; toon en styl is meestal gepas. Paragrawe is meestal korrek.
Kode 3 E 40–49%	Matig 06 of 07 punte	Baie gewone en gemiddelde poging om die vraag te beantwoord. Baie min diepte en begrip in reaksie op die onderwerp. Argumente nie oortuigend nie en baie min verantwoording uit die teks. Leerder het nie houvas op en volle begrip van genre en teks nie.	Matige 04 punte	Beplanning van die struktuur is gebrekkig. Argumente nie logies gerangskik nie. Paragrawe is foutief. Opvallende taalfoute. Toon en styl nie gepas vir die doel nie.
Kode 2 F 30–39%	Basies 05 punte	Houvas op die onderwerp is swak. Reageer herhalend en soms van die punt af. Geen diepte in argumentering; verkeerde interpretasie/Argumente word nie verantwoord uit die teks nie. Baie swak houvas op genre en teks.	Basiese 03 punte	Swak aanbieding en gebrek aan beplanning beïnvloed die vloei van die argumente. Taalfoute en foutiewe styl maak opstel onsuksesvol.
Kode 1 F tot H 0–29%	Ontoereikend 0 tot 5 punte	Reaksie soms in verhouding met die onderwerp, maar dis moeilik om ontoepaslike argumente te volg. Swak poging om vraag te beantwoord. Min toepaslike punte met geen verantwoording uit die teks nie. Baie swak houvas op genre en teks.	Ontoereikend 00–02 punte	Moeilik om te bepaal of die onderwerp ondervang word. Geen bewyse van logiese beplanning nie. Geen paragrawe en koherensie nie. Swak taalgebruik. Verkeerde styl en toon.